

**R. P. Ferdinandi De Castro Palao, Legionensis Soc. Iesv,
Sacrae Theologiae Professoris, Et sanctae Inquisitionis
Qualificatoris & Consultoris; Operis Moralis, De Virtutibus,
Et Vitiis Contrariis, In ...**

Continet Tractatus De Conscientia, De Peccatis, De Legibus, De Fide, Spe,
Et Charitate

Castro Palao, Fernando de

Lugduni, 1669

6 Quæ personæ in bello pugnare possint

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76540](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76540)

ipios gratis ducibus donare, quod raro est credendum: Bonacina, supra.

4 Milites vero primò peccant contra fortitudinem, si temere, & abique vlla necessitate periculo vitæ se exponerent. At quod est probabilis spes cum proprio, vel aliquorum damno fructum copiosum esse consecuturos, laudabile erit, & actus fortitudinis se morti periculo traditur, sicuti fecerunt viri fortissimi, sic Valent. disp. 3. quest. 16. pag. 3. assert. 2. versitem peccarent. Secundo peccant milites, si stationem, & pugnam deserant, etsi adesse evidens mortis periculum, quia ad hoc munus obeundum ob bonum reipublicæ se obligarunt, & stipendia accipiunt. Tertio, tenentur defendere arces, & locum sibi demandatum, quorum spes aliqua subest resistendi. Aliàs obligantur omnia damna inde provenientia reparare, & capitis pœna plectuntur, vtpote rei lætæ maiestatis. tom. 3. ff. ad leg. Jul. maiest. quod si nulla est spes se posse hostibus resistere, non tenentur mortem expectare, quia esset frustranea, inutilis, & nociua talis expectatio, & contra charitatem sibi debitam, ac proinde ad id se obligare non poterunt. Mol. disp. 116. in princ. Coninch. disp. 31. de bello dub. 7. num. 97. Quarto, peccant milites mortaliter, & contra iustitiam, si sine Ducis, aut Principis facultate castra deserant, quia sub hac obligatione sunt conducti: si enim hæc facultas discedendi libera esset, nulli militi, non posset Dux securè ad bellum procedere, cum enim existimaret sufficientem numerum habere ad pugnam, se vacuum, & inermem inueniret; eaque de causa merito pœna capitis, vel vitæ, & infamie: plectitur, sic discedens, vt tradit Gloss. cap. ius militare disp. 1. verb. deseratur. Neque Dux in concedenda hac licentia facilis esse debet, præcipuè cum miles nulli pugne interfuit, quia inde non parum reipublicæ, & Principi damnum proveniet, qui tot sumptus fecit in milite sustentando, & alportando absque vlla utilitate. At si miles aliquibus annis suo officio facis fecit, expedit rationabili aliqua causa intercedente, vt ei facile licentia discedendi concedatur. Nam vt bene dicit Mol. supra, hæc facultas viam aperit, vt alij se militiae dedicerent, & difficultas omnino præcluder. Quinto, peccant milites, si vltra debitum sibi stipendium aliquid accipiant: Lucæ 3. Neminem conuentatis, neque calumniam faciatis, & contenti estote stipendiis vestris. Quapropter si aliquid accipiunt præter id quod ex consuetudine iam recepta illis debitum est, peccant, & obligati sunt ea dantibus restituere, nisi manifeste constet gratis donare, quod raro est præsumendum; concedunt enim timore maioris mali. Neque excusantur ex eo quod Principes eis stipendia non soluant, quia non obinde hospites grauari sunt, excusantur tamen, si preceps extrema, vel graui necessitate facerent. Repararetur autem grauis necessitas, & sufficiens, si vel periret, vel deserere castra cogentur, quod si fieri non potest sine magno sui vel reipublicæ damno. Princeps autem hæc omnia damna tenetur reparare, cum ob eius causam data sint. Sexto, peccant milites facientes sibi plures domos signari, quibus hospitentur, intendentes in vna solium hospitari, & ab alijs pecunias recipere, ne ibi commoretur, iniustissime enim tales pecunias recipiunt, & obligati sunt eas restituere, & eandem obligationem subit, qui eis chirographa diuersa concessit, cum fuerit causa huius iurique venerationis. Vide Molinam dicta disp. 116. Coninch. disp. 32. dub. 7. et. num. 94. Bonacina disp. 2. de restit. qu. vltim. sect. 1. punct. 12. §. 3.

PUNCTUM VI.

Quæ personæ in bello pugnare possint.

- 1 Omnes pugnare possunt, nisi eis sit specialiter prohibitum.
- 2 Episcopi, clerici, monachi, seu religiosi prohibitum est propria manu pugnare.
- 3 An monachi laici, & clerici in minoribus sub hac prohibitiona continentur? Negant aliqui.
- 4 Approbatur eorum sententia in eis, qui privilegio fori non gaudent. Approbatur in iis, qui tali gaudeant privilegio.
- 5 Possunt clerici in sacris bello assistere, & ad pugnam hortari milites, consolari, &c.
- 6 Neque ad hæc officia exercenda indigent licentia sui Episcopi.
- 7 Ad se, suaque defendendos propria manu clerici pugnare possunt.
- 8 Neque obinde irregulares sunt censendi.
- 9 Solum Pontifex dispensare potest, vt clerici bello præstent, vel propria manu pugnet.
- 10 Inuales, & heretici ad bellum vocare, esto per se illicitum non sit, regulariter tamen est illicitum.
- 11 In bello iniusto nemo pugnare potest. Timore mortis aliqui excusantur.
- 12 Occurrente necessitate omni tempore pugnandum est: extra illam diuini sensus pugnari non potest.

1 Si bellum iustum sit, omnes in eo pugnare, adiutareque possunt, nisi eis specialiter sit prohibitum, quia exercere actionem licitam, ad illamque iurare per se laudabile est. Videamus ergo quibusnam hoc sit prohibitum, & quo iure?

2 Respondeo, Episcopis clericis, & monachis, seu religiosi. Ferd. de Castro Sum. Mor. Pars I.

sis prohibitum est propria manu pugnare, vel exercitum ducere neque aliis inuenitur facta prohibitio. De monachis etiam laicis habetur expressè, cap. eos qui 20. quest. 3. De clericis cap. clericis cap. quicumque ex cler. 23. quest. 8. & aliis, sub quibus religiosi comprehendi poterant. Quod non possunt exercitum ducere, habetur cap. sententiam 9. ne clerici, vel monachi. Congruentia prohibitionis; quia clerici, & religiosi dicuntur Deo seruire, à qua professione secularis pugna multum reuocat. Item clerici sunt ministri Christi, ipsamque representant, qui proprium sanguinem pro aliorum salute effudit. Ergo non licet alienum effundere. Hæc autem prohibitio iure positio facta grauis est, & ad culpam lethalem obligat clericos in sacris constitutos quod satis indicant grauissima pœna clericis pugnantibus imposita. Priuantur namque vsu suorum ordinum; recluduntur in monasterio, & si in bello moriantur, pro illis non offertur sacrificium & oblatio, vt constat ex allegatis textibus. Peccant ergo mortaliter, & ita tradunt ferè omnes Doctores etiam de constitutis in ordine subdiaconatus D. Thom. 2. 2. qu. 40. art. 2. & ibi Caiet. Syluest. verbo bellum 3. qu. 1. Couarruu. Clem. si furiosus 2. pag. §. 3. num. 2. Valent. disp. 3. quest. 16. 4. in princ. Bonac. disp. 2. de rest. quest. vlt. sect. 1. 12. §. 4. Suar. de bello disp. 13. sect. 3. num. 5. Molin. de iust. traç. 3. disp. 108. circa fin. vers. secundum est, Coninch. disp. 31. dub. 6. n. 86. & alij.

3 Sed difficultas est, an monachi laici, & clerici in minoribus ordinibus constituti hac prohibitione rigorosa continentur?

Negant Couarruu. & Bonac. supra, & Lorca 2. 2. sect. 3. disp. 51. num. 12. Et mouentur, quia consuetudine receptum est hos canones ad illos non extendi: quare dicit Couarruu. de clericis eodem modo ac laicos pugnare posse: consentit Franciscus Suarez nisi habeant beneficium Ecclesiasticum, quia tunc ratione beneficii ad altiore ordinem aspirare debent, aut saltem debent impedimentum non apponere.

4 Ceterum sententia Molinæ in hac parte mihi magis probatur, quam etiam approbat Coninch. num. 87. Affirmat namque clericum in minoribus constitutum privilegio fori non gaudentem, ad bellum procedere posse aequè ac laicum, quia tantum laicus reputatur. Neque canones aduersus illum procedunt, saltem ex consuetudine recepta. Si autem privilegio fori gaudet, peccat, quia cum ex officio deputatus sit Ecclesiæ seruire, indecens est ad militiam se transferre. Non autem videtur hæc grauis culpa, quia longè est à ministerio altaris, & representatione Christi, ob cuius causam prohibitio facta est. Quod etiam de beneficiario in minoribus constituto dicendum credo, peccare, inquam, tantum venialiter, sed grauius tunc quia nullus text. specialiter de eo loquitur; tum quia beneficium eius exercendum, casu quo retinere illud velis. At potes procedere ad bellum animo relinquendi beneficium, si impedimentum irregularitatis in bello contrahas. Ergo ex beneficio non videris mortaliter peccare. De Religiosis laicis maior est dubitatio, an peccatum mortale committant, si ad bellum procedant, quia cap. eos qui 20. quest. 3. mandantur excommunicari, quod non ferret, nisi graue esset peccatum. Sed dicendum est non obinde præcisè excommunicari, sed quia apostatando à religione se militia, & publicis honoribus tradiderunt. Quocirca ex processu ac bellum solum venialiter existimo peccaturos, grauius tamen quam beneficiarios clericos.

Dixi non posse clericos in sacris constitutos propriis manu pugnare, vel exercitum ducere, aut pugnantibus, percutientibusque præesse, vt inde colligeres posse bello interesse; vt subsidia spiritualia ministrent, milites consolentur, & ad pugnam excitent, modò non excitent specialiter, & expressè ad occisionem, & mutilationem inimicorum; quia hæc officia aliena non sunt à clerici statu, & ita tradunt Couarruu. Coninch. Bonac. Valent. Suar. & alij supra, & constat ex cap. omni timore, cap. hortari, cap. prætere, & alij 2. 3. quest. 8. Neque obstat text. in cap. quod in dubiis, de pœnis, vbi Innocent. III. eodem modo deponi mandat eos sacerdotem, qui gubernant naues ad pugnam, & personam exercitum constitutum, quàm eos, qui alios incitant ad pugnam. Non, inquam, obstat, quia, vt bene dicit glossa, loquitur text. de bello iniusto, non iusto, argum. cap. sic dignum, §. quæ uerò de homicid. & l. item. Mela, §. item cum in ad l. Aquil.

6 Vt autem clerici hoc officium exerceant, non indigent speciali licentia sui Prælati, quia nullo iure cauetur hanc illis esse necessariam. Nam text. in cap. reprehensibile, & cap. quo ausu 23. quest. 8. qui ad hoc probandum adducuntur, non conuincunt. Nam in cap. reprehensibile, reprehenduntur Episcopi, non quia ad bellum ob consolandos milites, eosque ad pugnam hortandos sine licentia profecti fuerint, sed quia ibi sicut reliqui milites pugnaverint: & quia hac occasione impeditur non venerint ad Concilium, quod Summus Pontifex Romæ congregauit. Text. verò in cap. quo ausu, non de professione ad bellum, sed ad Imperatoris Ecclesiam loquitur, & grauius reprehenditur à Pontifice Episcopus, qui eius mandatum contemnit ob Imperatoris iussa exequenda præcipuè, cum canones euidenter præcipiant nullum omnino Episcoporum, qui Leuitica portione sunt contenti, nisi Summo Pontifice viso, atque consulto ad comitatum, hoc est, ad Imperialem aulam debere contendere.

7 Verum virgite necessitate possunt clerici in sacris constituti, & religio propria manu pugnare, & occidere, verbi gratia, ad se, ubique defendendos, quia lex Ecclesiastica prohibere non debet, quod iure naturali conceditur, & a fortiori possunt pro patria, & bono communi republicae, & fidei pugnare, si aliter in periculo graui haec constituantur, ac denique pugnare possunt pro victoria obtinenda, a qua pax reipublicae, fideique progressus non leuiter pendet: imò in iis casibus non solum possunt, sed tenentur pugnare. Non enim lex Ecclesiastica aduersari poterat legi naturali, sed potius illam perficit, sicut gratia perficit naturam: & ita tradunt communiter Doctores. Mol. disp. 108. post medium vers. sunt verò. Valentian. disput. 3. quæst. 16. punct. 4. vers. secundo. & seq. Bonac. disp. 2. de restit. quæst. vlt. sect. 1. punct. 12. §. 4. Suarez de bello disp. 13. sect. 3. numer. 9. Coninch. disput. 31. dub. 6. num. 91. & alij apud ipsos.

8 An verò in huiusmodi casibus aliquam irregularitatem contrahant clerici pugnantes? Dixi in tractatu de irregularitate, non contrahere, & tradit alijs relatis Coninch. de sacrament. disp. 18. num. 88. 89. & 97. & disp. 51. de bello. dub. 6. num. 91. Conuaruu. clement. si furiosus. 2. part. 3. num. 2. & §. 4. numer. 9 & 3. part. §. unic. num. 5. Valentia 2. 2. disp. 3. quæst. 16. punct. 4. circa fin. vers. sed contraria sententia Suarez disp. 13. de bello. sect. 3. num. 6. 7. & alij.

9 Sed inquirens. Qui potest dispensare, vt clericus in sacris propria manu pugnet, vel pugnantis praesit? Respondeo solum Pontificem, quia in lege superioris nequit inferior, nisi ex superioris commissione. At nullum vestigium huius commissionis inuenimus datam Episcopis. Ergo nequeunt in hac dispensatione se introumittere: & ita tradit Bannes 2. 2. quæst. 40. art. 2. dub. 2. Azor. 3. part. lib. 2. cap. 16. Bonacin. disp. 2. de restit. quæst. vlt. sect. 1. punct. 12. num. 29. §. 4.

10 Rursus alia sunt personae, quae ob eorum malitiam dubitari potest, an sint exclusae à bello iusto Christianorum: ij sunt infideles, cum enim ex eorum consortio grauissima mala reipublicae proueniunt, merito excludendi sunt à bello aduersus Christianos facto. Nam licet per se illicitum non sit hos infideles in tui adiutorium, & defensionem vocare, per accidens tamen regulariter est illicitum: assumunt enim inde occasionem profanandi sacra, destruendi templa, violandi virgines, & alia innumera flagitia committendi, ob quae Princeps catholicus quoad fieri potest, eos vitare debet. Et multò fortius debet se abstinere à praestando iis infidelibus adiutorium, cum aduersus catholicos pugnant, etiam si ex parte infidelium videatur bellum esse iustum, quia bonum religionis omnibus alijs praeferrì debet: in iis consentiunt, Doctores Reginald. tom. 2. prax. lib. 21. num. 100. Rodriguez 1. part. sum. 126. nu. 2. Mol. tract. 2. de iust. disput. 112. sine Regid. de Coninch. disp. 31. de bello. dub. 7. num. 102. Bonac. disp. 2. de restit. quæst. vlt. sect. 1. part. 1. §. 2. nu. 6. Suarez de bello disp. 13. sect. 7. sine. num. 25.

11 Hucusque de pugnantibus in bello iusto dictum est, at si bellum iniustum sit, clarum est neminem pugnare posse, & omnia damna facta, pro viribus reparanda esse. Solum est dubium de iis, qui pugnant ob merum mortis, amissionis membrorum aut alterius similis damni, quales sunt captiui in nauibus Turcarum remigantes: an ratione huius metus à culpa, & obligatione restituendi excusentur? sed de iis disput. seq. de scàmulo latius dicetur.

12 Restat dicendum, quo tempore pugnandum est? Respondeo occurrente necessitate omni tempore. Extra necessitatem probabilis est die festo pugnari non posse, quia est opus seruilis, vt dixi, cum de obseruatione festorum egi. Ab Aduentu autem usque ad Octauam Epiphaniae, & à Septuagesima usque ad Octauam Paschae prohibetur praeratio ab Alex. III. in cap. treugas, de treugas & pace, sub grauibz pœnis, & comminatione excommunicationis. Verum hoc praecceptum receptum non fuit, vt testatur glossa ibi, & tradit Valent. 2. 2. disp. 3. quæst. 16. part. 5. sine. Suarez disp. 13. de bello. sect. 7. num. 24.

PUNCTVM VII.

De quibusdam bellis particularibus iniustis, scilicet seditione, rixa, & duello.

- 1 Quid sit seditio.
- 2 Proponitur quadam obiectio, vt clarior seditionis definitio conueniat, & sit illi satis.
- 3 Rixa, seu duellum, quid sit, exponitur.
- 4 Enumerantur causae, ob quas suscipi potest duellum, & dubitatur an sint sufficientes ad illud honestandum?
- 5 Ostentare vires, & voluntatem spectantibus causare, insufficientis causa est.
- 6 Veritatem aliquam duello firmare non solum illicitum, sed superstitiosum est.
- 7 Vindicatio propria iniuria illicita est per duellum.
- 8 Defensio honoris proprii, quem videris amittere, si oblatum duellum respuas, non est censenda sufficientis causa honestandi duellum.

- 9 Si aliquis tibi minatur mortem, vel grauem iacturam honoris, vel diuitiarum, nisi duellum acceptes, acceptare illud potes.
- 10 Excipe, nisi cum aliquo innocente proceret, vt pugnes.
- 11 Ad euitandam mortem, ad quam es condemnatus, an licitè possis duellum acceptare? Tenent aliqui, & quibus defendant.
- 12 Contrarium tenendum est.
- 13 Si minoris de iniusta accusatione, nisi duellum acceptes cum accusatore poteris acceptare.
- 14 In defensionem diuini honoris aliquando admitti potest duellum.
- 15 Ob terminandum bellum, licitum est admittere duellum ex parte iuste bellantis.
- 16 Licitum est in hoc casu obligare mulieres, no pugnantis succurrant.
- 17 Enumerantur poena impositae duellantibus absque causa legitima.
- 18 Non prohibetur sub praedictis censuris qualibet pugna, sed pugna ex condito loco, & tempore determinata.
- 19 Excommunicatio, quam duellantes incurrunt, est res creata virtute Trident. Absoluti possunt ab Episcopo, si ocautum sit duellum; virtute Cruciat, etiam si publicum sit semel in vita, & semel in morte.
- 20 Quae causa excuset Principem ab hac excommunicatione incurrenda, ex eo quod duellum permittat.
- 21 Reliqua poena praeter excommunicationem, suspensionem, & interdictum inuident declaratione iudicis vt incurrantur.

1. Seditio est bellum aggressiuum vnius partis reipublicae aduersus aliam, vel aduersus suum Principem. Haec semper est illicita, vt pote paci, & iustitiae contraria: cum enim nulla pars reipublicae auctoritatem habeat indiendi bellum, sed haec residet in Principe, seu reipublica perfecta, fit sanè contra charitatem, & iustitiam procedere illam Reipublicae partem, quae hoc bellum mouet.

2 Dices: Contingere potest, quod vna pars reipublicae aliam interfecerit, iniuriòsque sit, & Princeps rogatus non impediat. Poterit ergo tunc ciuitas offensa offendentem debellare? Item potest Princeps non Rex, sed tyrannus esse, sed mouere bellum aduersus tyrannum cuiuslibet reipublicae parti licet. Ergo non est dicenda seditio bellum vnius partis reipublicae aduersus aliam, neque aduersus Principem?

Facilis est horum solutio. Notanter enim dixi, seditionem esse bellum non quodcumque, sed aggressiuum, vt inde colligeres, si pars aliqua reipublicae bellum moueat, quatenus ad eius defensionem necessarium est, & non aliter, non seditionis procedete, sicut nec qualibet persona particularis seditionem committit, cum se ad inuadentem defendit, potius namque ex parte inuadentis fiat seditio, Eodem modo respondendum est ad confirmationem. Duplicitè enim Rex tyrannus esse potest. Primo, quia regnum iure sibi non debitum usurpauit. Secundo, quoad regimen, quia in illo iniuriòs procedit. Si tyrannus est, primo modo tota reipublica, & quilibet eius pars expellere eum à possessione potest. Tunc enim non mouet bellum aduersus suum Principem, & Dominum, sed aduersus latronem dominium usurpantem, ipsèque factus Rex est, qui seditionem committit, & illius est causa. Nam ex parte illum debellantium solum est defensio. Si autem Rex secundo modo tantum tyrannus existat, tunc patientes iniuriam se bello tantum defensiuo munie possunt, non tamen illis licitum est suum Principem, vt vere dominum aggredi, aliam seditionem, & rebellionem proprie committerent. Tota autem reipublica illum regno priuare potest, si in eius perniciem gubernaret, quia rex à reipublica auctoritatem accepit in adificationem reipublicae, non in eius destructionem, sic optime Suarez disp. 13. de bello. sect. 8.

3 Rixa est priuatum bellum, priuatique auctoritate assumptum, quo vnus alterum ledere conatur. Ex parte inuadentis est per se peccatum morale, nisi leuitas materiae excuset, vt in pueris rixantibus, sic D. Thomas 2. 2. quæst. 14. art. 1. & omnia. Haec rixa, seu priuatum bellum quid commune est ad duellum, & ad diffidationem. Duellum vocatur rixa, seu pugna duorum ex condito, publicis quibusdam conditionibus interpositis. Diffidatio dicitur pugna, quae sine his conditionibus, ex conuentione tamen partium assumitur, quaeque vocatur priuatum duellum. Videndum ergo est, an hoc duellum, siue publicum, siue priuatum licitum aliquando sit?

Decisio huius difficultatis pendet ex causa, quae ad duellum suscipiendum occurrere potest. Nam si nulla inueniatur legitima, duellum semper erit illicitum, si tamen aliqua legitima inueniatur, tunc licet duellum sicut bellum, licet legitima causa intercedentes, si causa deficiat.

4 Octo ergo causae occurrere possunt ad suscipiendum duellum, de quibus Doctores dubitant, an sint legitima? Prima est, vana ostentatio virtutum, acquisitiòque nominis, & honoris viri robusti. Secunda, causare voluptatem spectantibus, illisque se gratum praebere. Tertia terminatio alicuius litis ciuilibis, vel criminalis. Quarta, vindicatio iniuriae factae, illi usque reparatio. Quinta, defensio proprii honoris, quem videris amittere, si oblatum duellum respuas. Sexta, periculum vitae honoris, vel bonorum fortunae, quod necessario subire debes, nisi duellum acceptes. Septima, defensio diuini honoris, quem alius blasphemis, &